

**Biogeografie ve vztahu
k vymezení územního systému
ekologické stability
(dále ÚSES)**

*Ing. Eliška Zimová
Ing. Darek Lacina*

*Zákonný rámec pro tvorbu ÚSES tvoří
zákon č. 114/92 Sb. v platném znění a
navazující vyhlášky.*

- Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny.

**ZÁKON č. 114/1992 Sb. České národní
rady ze dne 19. února 1992
o ochraně přírody a krajiny
ve znění pozdějších předpisů**

- § 2 Ochrana přírody a krajiny
- (2) Ochrana přírody a krajiny podle tohoto zákona se zajišťuje zejména ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny

§ 3 Vymezení pojmů

(1) Pro účely tohoto zákona se vymezují některé základní pojmy takto

a) územní systém ekologické stability krajiny (dále jen "systém ekologické stability") je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu.

Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability.

Vyhláška č. 395/1992 Sb.

- biocentrum je biotop nebo soubor biotopů v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému
- biokoridor je území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry, a tím vytváří z oddělených biocenter síť

Cílem zabezpečování územního systému ekologické stability v krajině je:

- **uchování a podpora rozvoje přirozeného genofondu krajiny,**
- **zajištění příznivého působení na okolní, ekologicky méně stabilní části krajiny a jejich prostorové oddělení,**
- **podpora možnosti polyfunkčního využívání krajiny,**
- **uchování významných krajinných fenoménů.**

Historie

- **1978** – Územní plán obce Drnholec (biologické centrum, biologický koridor)
- **1985** – Koncepce tvorby a ochrany životního prostředí a racionálního využívání přírodních zdrojů v resortu zemědělství a výživy ČSR do roku 2000
- **1986** – Návod na navrhování územního systému ekologické stability krajiny (podniková metodika - Agroprojekt Brno)
- **1992** – Zákon č. 114/92 Sb. a vyhláška č. 395/92 Sb.
- **1995** – Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability (Jiří Löw a kolektiv)
- **1996** – Územně technický podklad nadregionálního a regionálního ÚSES ČR (MMR a MŽP)
- **1997** – Metodika zpracování ÚSES do územních plánů sídelních útvarů a návod na užívání ÚTP regionálních a nadregionálních ÚSES ČR (MMR)
- **2012** - Metodická pomůcka pro vyjasnění kompetencí v problematice ÚSES (MŽP)
- **2014** – zadání zpracování Standardů ÚSES (AOPK ČR)
- **2015 (2017)** – Metodika vymezení ÚSES (MŽP)

Teorie typu geobiocénu a biogeografická diferenciacie krajiny v geobiocenologickém pojetí

- Pro vymezení, navrhování a tvorbu ÚSES v krajině potřebujeme soubor krajině-ekologických podkladů, které poskytnou co nejpodrobnější představu o přírodním i současném stavu ekosystémů.
- Abychom postihli rozmanitost přírodních podmínek každé jedinečné krajiny, musíme vymapovat plochy obdobných trvalých ekologických podmínek - typy ekotopů.
- Pro překlenutí rozdílů ve stanovištních průzkumech zemědělských a lesních půd musí být při vymezení ÚSES použit postup, který co nejvíce využije jejich přednosti.

Typ geobiocénu

Teorie o jednotě geobiocenózy přírodní a od ní odvozených různě ovlivněných a změněných stádií

se stala metodologickým základem postupu biogeografické diferenciacie krajiny v geobiocenologickém pojetí.

Tento pracovní postup sestává z několika na sebe navazujících operací, vycházejících ze srovnání potenciálního přírodního a současného stavu geobiocenóz v krajině.

Jedná se o tyto operace:

- diferenciace potenciálního přírodního stavu geobiocenóz (vymezení STG),
- diferenciace současného stavu geobiocenóz,
- kategorizace současných geobiocenóz podle intenzity antropogenního ovlivnění,
- kategorizace současných geobiocenóz podle stupně ekologické stability,
- diferenciace území z hlediska ochrany krajiny včetně vymezení ekologicky významných segmentů krajiny (vymezení Kostry ekologické stability krajiny ≠ ÚSES !).

Skupiny typů geobiocénů (STG)

- **Skupiny typů geobiocénů** - do nich jsou sdružovány typy geobiocénu s podobnými trvalými ekologickými podmínkami.
- **Vegetační stupně a ekologické řady** jsou nadstavbovými jednotkami geobiocenologické typizace.
- **Vegetační stupňovitost** vyjadřuje souvislost sledu rozdílů vegetace se sledem rozdílů výškového a expozičního klimatu (9 vegetačních stupňů v ČR podle A. Zlatníka).
- **Ekologické řady** vyjadřují podmínky dané obsahem živin a aciditou půd (**trofické řady**) a dynamikou vlhkostního režimu půd (**hydrické řady**).
- **Vegetační stupně již není nutné vypočítat, přebíráme je z Biochor (Culek a kol., 2005).**

Trofické řady vyjadřují rozdíly v minerální bohatosti a kyselosti půd.

Základní trofické řady jsou čtyři:

- A - oligotrofní (chudá a kyselá),
- B - mezotrofní (středně bohatá),
- C - nitrofilní (obohacená dusíkem),
- D - bázická (živinami bohatá na bázických horninách, především na vápencích).

Velmi často se mezi trofickými řadami projevují přechody, označované jako meziřady. Časté jsou skupiny typů geobiocénů, příslušející do trofických meziřad AB (oligo-mezotrofní), BC (mezotrofně-nitrofilní) a BD (mezotrofně-bázická), vzácněji i do meziřady CD (nitrofilně-bázická).

Vodítkem pro stanovení trofických řad jsou charakteristiky biochor.

Hydrické řady vystihují ekologicky významné rozdíly ve vlhkostním režimu půd. Rozeznáváme 6 hydrických řad:

- suchá,
 - omezená,
 - normální,
 - zamokřená,
 - trvale mokrá,
 - a - proudící (okysličenou) vodou,
 - b - stagnující vodou,
 - 6 - rašeliništní.
- Vodítkem pro stanovení hydrických řad jsou charakteristiky biochor.**

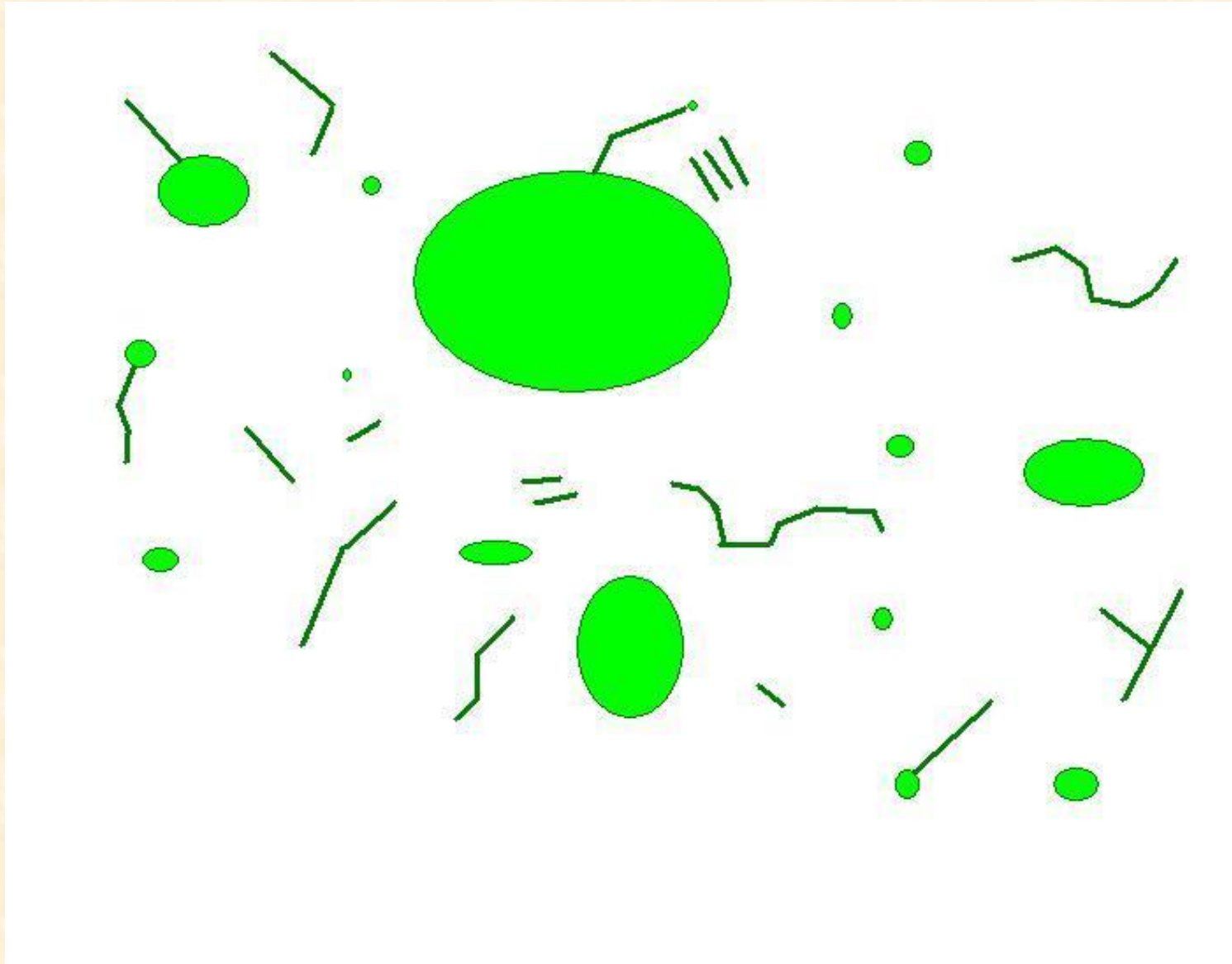
Mapa skupin typů geobiocénů

- Představa o rozložení STG v krajině je srovnávací základnou pro vyhodnocení trvalých ekologických podmínek a slouží i jako základ pro posouzení změn, které se v krajině udály vlivem lidské činnosti.
- Mapa STG je základním podkladem pro vymezení ÚSES.
- Vzniká na základě podrobných podkladů:
 - map půdních typů;
 - map skupin lesních typů.
- Převodníky map půdních typů (BPEJ) a skupin lesních typů jsou v Rukověti projektanta ÚSES.
- Obvyklá mapová měřítko map STG jsou 1:5000 a 1:10000.
- **Vodítkem pro stanovení STG jsou charakteristiky biochor.**

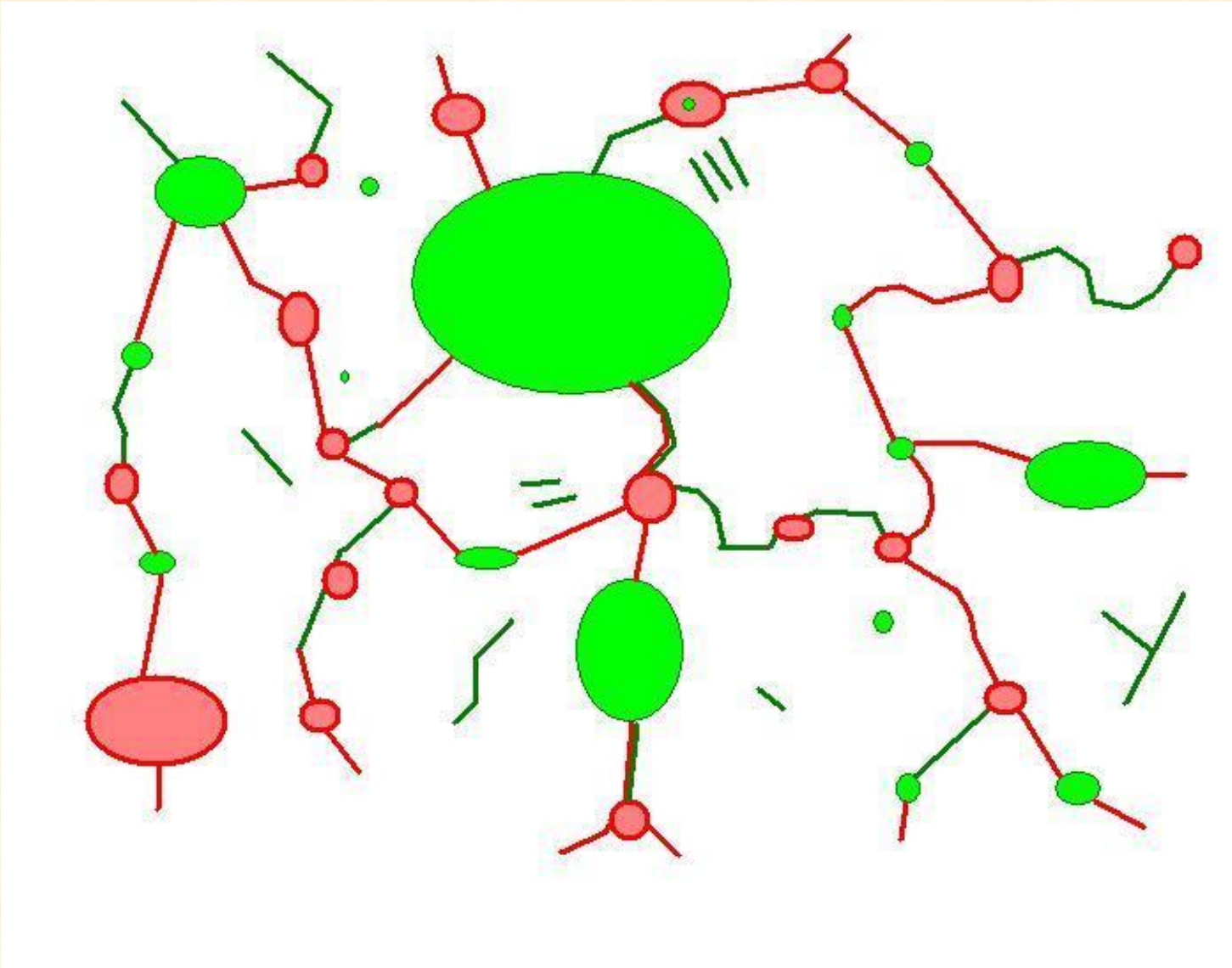
Kostra ekologické stability

- Prvním krokem při vymezení ÚSES v krajině je vymezení kostry ekologické stability.
- Kostru ekologické stability tvoří v současnosti existující ekologicky významné segmenty krajiny.
- Z hlediska prostorově funkčního je tedy kostra ekologické stability v krajině náhodně a ne vždy optimálně rozmístěna.
- Kostru ekologické stability vymezujeme na základě srovnání přírodního (potenciálního) a současného (aktuálního) stavu ekosystémů v krajině.
- Princip relativního výběru - do kostry ekologické stability zařazujeme i území se společenstvy z hlediska ekologické stability méně hodnotnými.
- Nejcennější části jsou zpravidla zařazeny podle zákona o ochraně přírody a krajiny do kategorie zvláště chráněných maloplošných území.
- Další ekologicky významná území orgány ochrany přírody registrují jako významně krajinné prvky podle zákona č. 114/1992 Sb.

Kostra ekologické stability

Územní systém ekologické stability

ÚP NĚMČANY – návrh ÚSES

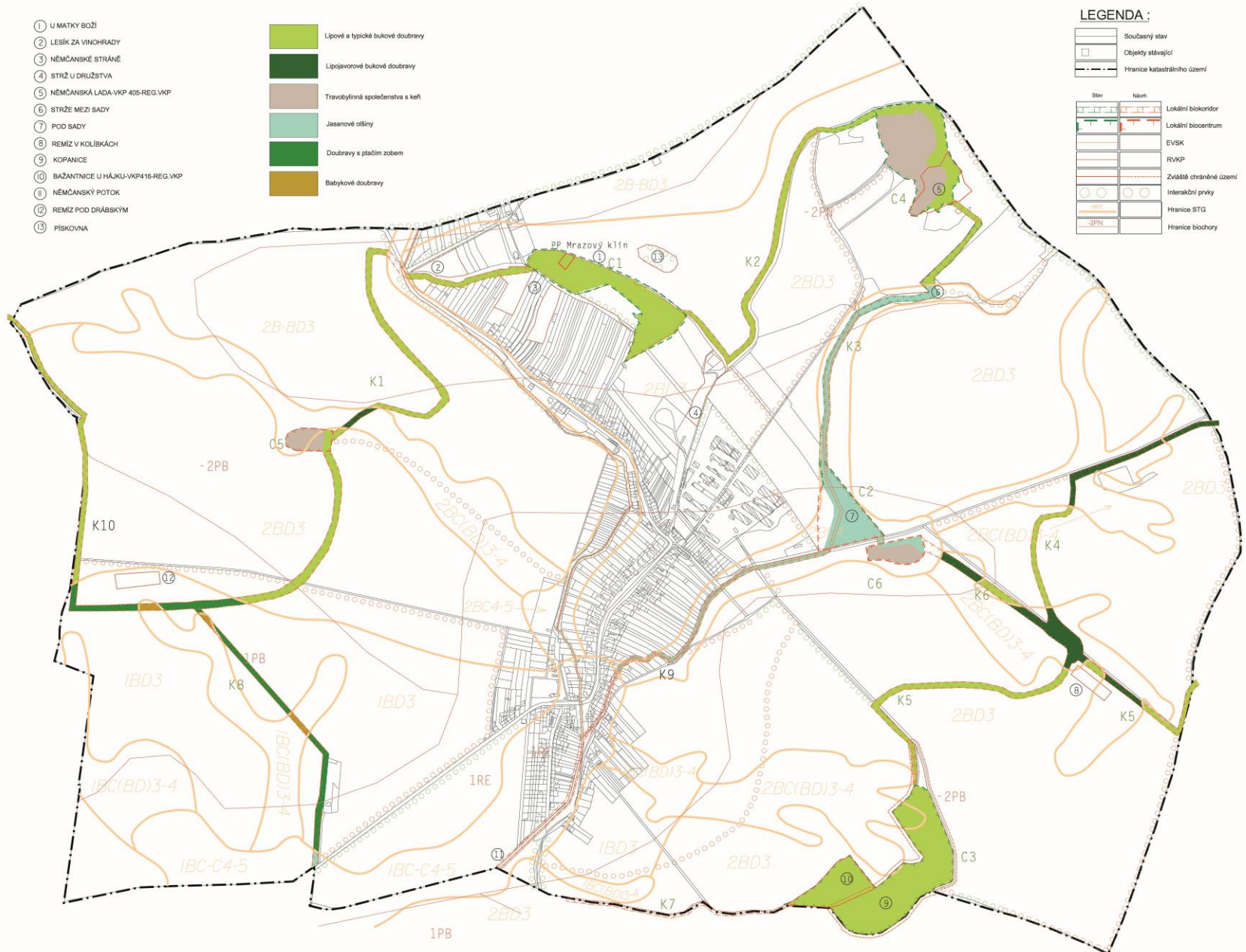
- 1 U MATKY BOŽÍ
- 2 LESÍK ZA VINOHRADY
- 3 NĚMČANSKÉ STRÁNĚ
- 4 STRŽ U DRUŽSTVA
- 5 NĚMČANSKÁ LADA-VKP 405-REG-VKP
- 6 STRŽE MEZI SADY
- 7 POD SADY
- 8 REMÍZ V KOLÍBKÁCH
- 9 KOPANICE
- 10 BAŽANTNICE U HÁJKU-VKP416-REG-VKP
- 11 NĚMČANSKÝ POTOK
- 12 REMÍZ POD DRÁBSKÝM
- 13 PÍSKOVNA

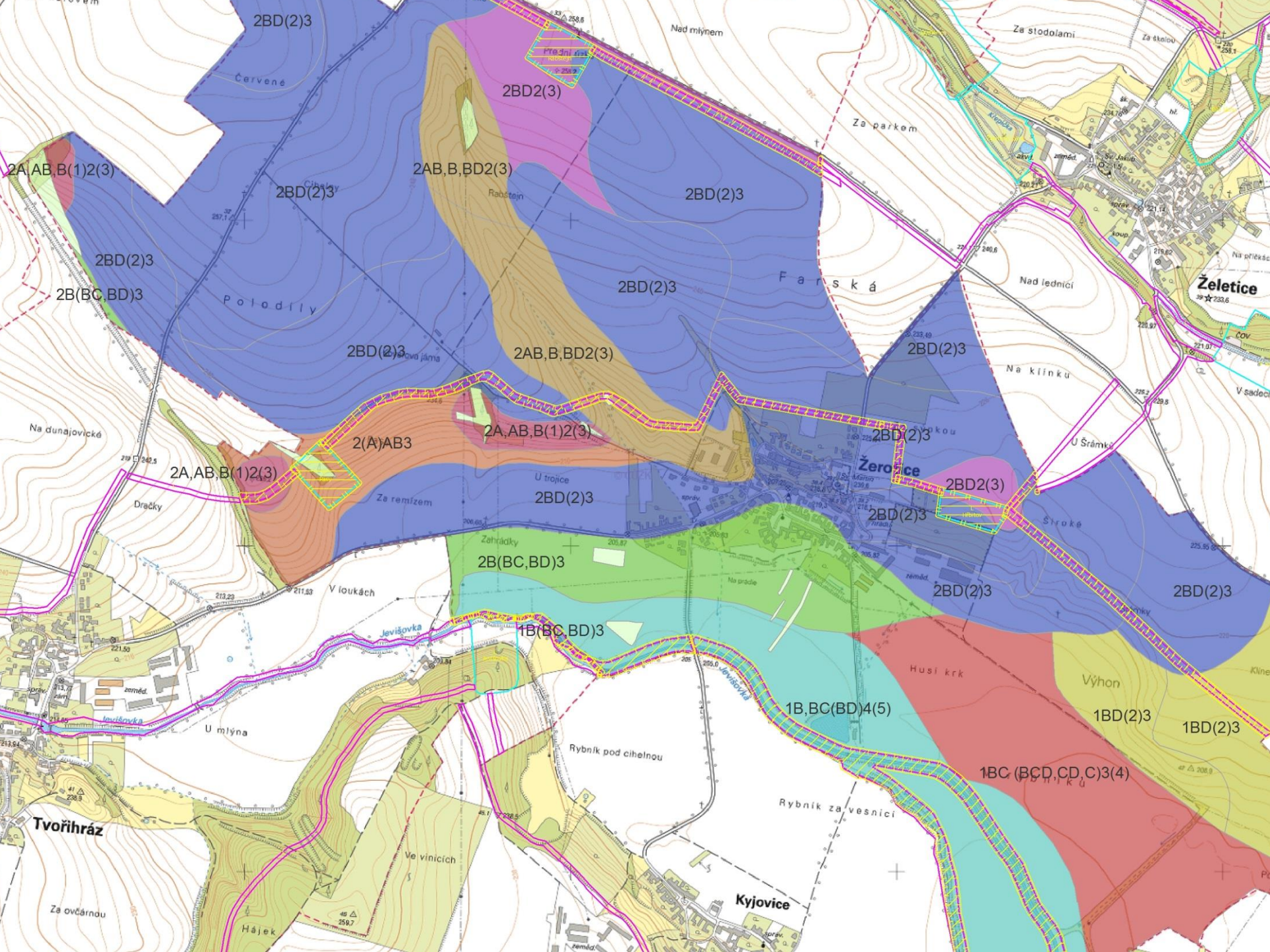
	Lipové a typické bukové doubravy
	Lipovoporové bukové doubravy
	Travbovýlnná společenstva s kaňi
	Jasanové ořtiny
	Doubravy s ptačím zobem
	Babkykové doubravy

LEGENDA :

	Současný stav
	Objekty stávající
	Hranice katastrálního území

Stáv.	Návrh	
		Lokální biokoridor
		Lokální biocentrum
		EVSK
		RVKP
		Zvláště chráněné území
		Interakční prvky
		Hranice STG
		Hranice biochory

Mapové podklady:

- Mapa biochor
- Mapování biotopů
- Podrobné pedologické mapy (BPEJ)
- Lesnické typologické mapy
- Podrobné geologické mapy
- Mapy potenciální vegetace, Geobotanické mapy
- Mapa bioregionů

Literární podklady:

- Biogeografické regiony České republiky (2013)
- Biogeografické členění České republiky II. (2005)
- Geobiocenologie II. - skripta
- Bonitace ČS. zemědělských půd a směry jejich využití
- Fytocenológia a lesnícka typológia – lesnická kniha

Digitální podklady

- <http://geoportal2.uhul.cz/>
- <http://geoportal.gov.cz/>
- <http://www.geologicke-mapy.cz/>
- <http://gislib.upol.cz/>
- <http://www.chmi.cz/>
- <http://voda.gov.cz/portal/cz/>
- <http://mapy.geology.cz/pudy/>
- <http://mapy.nature.cz/>
- <http://up.kr-jihomoravsky.cz/ITC/?conf=103&wmcid=746>
- <http://slavkov.cz/index.php/radnice/urad/dokumenty/uze-mni-plany-a-uap/51-uzemne-analyticke-podklady-slavkov>

Vlastní postup práce

- Shromáždění dostupných podkladů o řešeném území
- Zakreslení Biochor, BPEJ a SLT do podkladové mapy
- Převod BPEJ a SLT na STG
- Revize vymezených STG na kontaktu ZPF – PUPFL
- Revize vymezených STG v celém řešeném území na základě terénního průzkumu
- V rámci terénního průzkumu:
 - Mapování krajiny
 - Vymezení kostry ekologické stability

HOSTĚŘÁDKY - REŠOV

